

**Valtioneuvoston kirjelmä Eduskunnalle ehdotuksesta
neuvoston direktiiviksi (umpilähteiden valvonta)**

Perustuslain 96 §:n 2 momentin mukaisesti lähetetään Eduskunnalle Euroopan yhteisöjen komission 18. maaliskuuta 2002 tekemä ehdotus neuvoston direktiiviksi korkea-aktiivisten radioaktiivista ainetta sisältävien umpilähteiden valvonnasta sekä ehdotuksesta laadittu muistio.

Helsingissä 29 päivänä elokuuta 2002

Peruspalveluministeri *Eva Biaudet*

Neuvotteleva virkamies Raimo Salonen

KOMISSION EHDOTUS NEUVOSTON DIREKTIIVIKSI (UMPILÄHTEIDEN VALVONTA) (KOM (2002) 130 LOPULLINEN)**1. Ehdotuksen pääasiallinen sisältö**

Komissio on antanut maaliskuun 18. päivänä 2002 neuvostolle ehdotuksensa neuvoston direktiiviksi korkea-aktiivisten radioaktiivista ainetta sisältävien umpilähteiden valvonnasta (KOM(2002) 130 lopullinen). Direktiivi täydentää perusnormien vahvistamisesta työntekijöiden ja väestön terveyden suojelemiseksi ionisoivasta säteilystä aiheutuville vaaroilta annettua neuvoston direktiiviä 96/29/Euratom. Komissio esittää yhdenmukaistettavaksi korkea-aktiivisten lähteiden sääntelykäytäntöjä, joita sovelletaan jäsenvaltioissa perusnormidirektiivin yleisten vaatimusten nojalla. Siten monet direktiiviehdotuksen säädöksistä ovat jo voimassa useissa jäsenvaltioissa direktiivin 96/29/Euratom implementoinnin seurauksena. Komissio kuitenkin esittää joidenkin jäsenmaiden soveltamien ja komission tehokkaiksi katsomien käytäntöjen laajentamista koskemaan kaikkia jäsenvaltioita. Uusi direktiivi koskisi vain kaikkein korkea-aktiivisimpia umpilähteitä direktiivissä esitetyn määritelmän mukaisesti.

Direktiiviehdotuksen mukaan jäsenvaltioiden on vaadittava ennakkolupa kaikkeen toimintaan, jossa käytetään korkea-aktiivista lähdettä. Ennen luvan myöntämistä on varmistettava, että on olemassa järjestelyt lähteiden turvallista hallintaa varten myös sitten, kun lähde poistetaan käytöstä ja niihin on varauduttu taloudellisesti. Luvassa on myös määrättävä muun muassa vastuista, henkilöstön vähimmäispätevyydestä, työssä noudatettavista menettelytavoista ja menettelyistä hätätilanteissa.

Toiminnanharjoittajien tulisi pitää määrä-

muotoista ja -sisältöistä kirjaa hallussaan olevista lähteistä, niiden vastaanottamisista, luovutuksista ja loppusijoituksista sekä lähteiden valvontaan liittyvistä tiedoista. Kirjanpidosta tulisi toimittaa jäljennös toimivaltaiselle viranomaiselle kirjanpidon aloitushetkellä, 12 kuukauden välein ja kirjanpidon päättyessä, kun toiminnanharjoittajalla ei enää ole lähteitä hallussaan.

Korkea-aktiivisten umpilähteiden valmistajien tulisi yksilöidä jokainen lähde yksilöllisellä numerolla. Jokaiseen lähteeseen tulisi liittää tiedot yksilöimisestä sekä mm. valokuvia lähteestä, lähteen suojuksesta sekä mahdollisista kuljetuspakkauksista.

Direktiivin 96/29/Euratom artikla 22 mukainen säteilysuojelukoulutus säteilylle altistuville työntekijöille, harjoittelijoille ja opiskelijoille olisi kerrattava säännöllisin väliajoin.

Jäsenvaltioiden tulisi varmistua, että toimivaltaiset viranomaiset ovat valmistautuneet isännättömien (ei valvonnan alaisena olevien, esim. metalliromun seasta mahdollisesti löytyvien) korkea-aktiivisten lähteiden talteenottoon ja tällaisista lähteistä johtuvissa säteilyhätätilanteissa toimimiseen.

Jäsenvaltioiden olisi toimittava sen hyväksi, että sellaisten laitosten johdolle ja työntekijöille, joissa isännättömiä lähteitä voi ilmaantua (mm. suuret metalliromun kierrätyslaitokset ja raja-asetat), annetaan ohjeita ja koulutusta lähteiden tunnistamisessa ja menettelyistä tapauksessa, jossa korkea-aktiivinen lähde havaitaan tai tätä epäillään.

Jäsenvaltioiden tulisi varmistaa tarvittavien kampanjoiden järjestäminen historian perintönä tulleiden isännättömien korkea-aktiivisten lähteiden talteenottamiseksi. Kampanjoihin voisi kuulua jäsenmaiden

osallistumista lähteiden talteenottamiseen niiden loppusijoituksen rahoitukseen.

Jäsenvaltioiden tulisi luoda järjestelmä mahdollisten interventiokustannusten kattamiseksi tilanteissa, joissa lähteen haltijaa ei voida yksilöidä tai tämän todetaan olevan maksukyvytön.

Jäsenvaltioiden tulisi säätää direktiivin mukaisesti annettujen kansallisten sään rikkomisten seuraamuksista siten, että ne ovat tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia.

Komission esityksen käsitelty neuvoston atomiasioiden työryhmässä on alkanut toukokuussa.

2. Vaikutukset kansalliseen lainsäädäntöön

Direktiivin piiriin kuuluvista asioista säännellään seuraavissa laeissa ja asetuksissa

- 1) säteilylaki (592/1991)
- 2) säteilyasetus (1512/1991)

Direktiivi aiheuttaa tarpeen täydentää säteilylakia ja säteilyasetusta erityisvaatimuksilla, jotka koskevat ennakkoluvan myöntämistä, lähteiden haltijoiden ja valmistajien velvoitteita sekä käytöstä poistettujen lähteiden jätehuoltoa ja siihen varautumista taloudellisesti. Korkea-aktiivisten lähteiden pitkäaikaiseen varastointiin tai loppusijoitukseen tarkoitettu tunnustettu laitos tulee määritellä. Korkea-aktiivisten lähteiden kuljetukset tulee säätää luvanvaraiseksi. Direktiiviehdotuksen 11 artiklan vakuusjärjestelmän perustaminen saattaa edellyttää säteilylainsäädännön täydentämistä, riippuen direktiivin tarkoitetusta ja lopullisesta sisällöstä (komission esitys ei ole yksiselitteinen).

3. Taloudelliset vaikutukset

Direktiivistä aiheutuu jonkin verran taloudellisia vaikutuksia.

Kustannuksia aiheutuu muun muassa henkilökunnan säteilysuojelukoulutuksen lisäämisestä, koulutuksen järjestämisestä sellaisten laitosten johdolle ja työntekijöille, joissa isännättömiä lähteitä voi ilmaantua (esim. metalliromun kierrätyslaitokset ja raja-asetat) sekä joidenkin historiallisten korkea-aktiivisten lähteiden loppusijoittamisesta.

Taloudellista varautumista (artikla 3, kohta 2) ja vakuutta (artikla 11) koskevien järjestelmien perustamisesta ja ylläpidosta aiheutuneet hallinnollisia kustannuksia.

4. Valtioneuvoston kanta

Direktiiviehdotus vastaa tavoitteiltaan ja sisällöltään Suomessa edellytettyä turvallisuustasoa. Se toisi eräitä uusia menettelyitä korkea-aktiivisten umpilähteiden käsittelyyn ja valvontaan. Direktiiviehdotuksen käsittely on vasta alkuvaiheessa Euroopan unionin neuvoston atomiasioiden työryhmässä. Valtioneuvosto päättää yksityiskohtaisemmasta kannastaan muun muassa taloudellista varautumista ja vakuutta koskeviin kysymyksiin käsittelyn edetessä.

Suomen näkökulmasta on tärkeää, että kaikki jäsenmaat täyttävät korkeat säteilyturvakriteerit ja Suomi on omalta osaltaan halukas myötävaikuttamaan tämän periaatteen hyväksymiseen direktiivimuodossa.